

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Як відомо, формування української нації відбувалося впродовж довгих сторіч історії. На території України проживала велика кількість етнічних народностей, які переселялися з різних куточків континенту. Одні залишалися і селилися на цій території, інші перекочувували на нові землі.

Сучасна українська політична нація складається з багатьох народностей, які мирно проживають на території держави. Незалежно від мовних бар'єрів та відмінностей в зовнішності в Україні проживають: українці, кримські татари, цигани, гагаузи, румуни, поляки та інші.

Довгий час не було конфліктів і суперечок, але нинішня ситуація в Україні завдає багато проблем та шкодить суспільству. Суперечка між двома етнічними націями, які дуже схожі між собою та вважалися братніми націями, гібридна війна. Усе нині впливає на формування сучасної української нації.

Актуальність проблеми:

Проблема становлення єдиної національної ідентичності громадян України є однією з визначальних для українського суспільства та для подальшого формування його як повноцінної нації. Політичний контекст проблематики зумовлює необхідність вироблення адекватної політики щодо кризових явищ, помітних в українській національній ідентичності. Теоретичні та практичні дослідження безпосередньо стосуються проблем зменшення потенціалу сепаратизму, залучення до державотворчого процесу представників усіх етнічних груп, зміцнення можливостей держави у справі протистояння зовнішньому тискові.

Дослідження особливостей формування політичної нації в Україні сприятиме розумінню процесів в етнонаціональній сфері, дасть змогу перевірити виправданість застосування концепції політичної нації до етнополітичних процесів в країні, а також сприятиме виробленню ефективної державної політики у цій сфері. Актуальність цієї проблеми підтверджується численними дослідженнями українських авторів, зокрема О. Картунов, А. Колодій, І. Кресіна, В. Лісовий, Л. Нагорна, О. Майборода, М. Обушний, Ю. Саєнко, Ю. Римаренко, Т. Рудницька, М. Шульга та інші. Значний інтерес становлять праці зарубіжних науковців, зокрема, з української діаспори. Серед них – Е. Вільсон, А. Мотиль, Т. Кузьо, Н. Попсон, І. Прізель, Р. Шпорлюк.

Об'єктом дослідження є українська нація.

Предмет – проблематика формування національної ідентичності.

Метою статті є дослідити основні процеси формування української нації, збереження її ідентичності, збереження цілісності держави та єдності суспільства, збереження самотності національної ідентичності суспільства загалом, а також самотності окремих спільнот.

Основними завданнями є :

- розглянути основні прояви формування нації;
- проаналізувати сучасні почуття української нації;
- відшукати прояви сепаратизму;
- виявити основний склад української політичної нації;
- дослідити вплив глобалізації на формування нації.

Нація – це велика, стала група людей, об'єднаних спільним походженням та історією, мовою, культурою, самосвідомістю та певними інтересами. Нація - це явище історичне, яке виникає на певному етапі розвитку людства. На межі XVIII–XIX ст. розпочався процес перетворення українського етносу (народу) в націю. Цей процес визначав основний зміст суспільно-політичних змін, що відбувалися протягом усього століття і вже в XX ст. привели до утворення незалежної держави. Проте фактична незалежність не означає, що процес формування української нації завершився. Політична, економічна, фінансова нестабільність, військові дії у державі, інформаційна війна та багато інших чинників суттєво впливають на свідомість сучасного суспільства. Тому, дана тема є актуальною для кожного громадянина та держави в цілому. Дослідивши проблему, ми зможемо знайти правильний шлях розвитку сучасної української нації.

Важливою умовою формування нації є зростання національної самосвідомості : свідомого згуртування та об'єднання дій її різних представників не тільки на ґрунті

усвідомлених ними спільних рис або спільного минулого, але й на ґрунті розуміння ними головних національних інтересів і вироблених спільних цілей (визвольної національної боротьби, національного відродження, розбудови національної державності тощо), досягнення яких сприяло б розквіту й зміцненню цієї нації [2, с. 54].

Утворення націй відбувалося легше або важче, залежно від того, яке становище займала в державі етнічна спільність. Бездержавна українська нація формувалася повільно. На тій частині України, що входила до складу Російської імперії, її цінності не розвивались і навіть не визнавалися, тож мусли утверджуватись у постійній боротьбі з іншою мовою і культурою, репрезентованими імперською владою.

Перед українським суспільством постає проблема перетворення сукупності українських громадян на саморегульований суспільний організм, здатний до прогресу і самооновлення. Здійснити це можна через створення достатнього ґрунту для об'єднання в етнонаціональну спільноту, що об'єднувала б різні соціальні, зокрема й етнічні, групи. Враховуючи, що свого часу відбулося неприродне, силове деформування етнічних ідентичностей в Україні, перспектива поновлення та розвитку ідентифікаційної самобутності населення залежить від повноцінної участі у цьому процесі політичних і соціальних інституцій [1, с. 110].

Аналіз історико-політичного контексту формування української національної ідентичності дозволяє розглянути специфіку сучасної національної ідентичності та перспективи поширення загальнонаціональної ідентичності на громадян України, що мають різні етнічні, мовно-культурні, регіональні, конфесійні ідентичності тощо. Особливу увагу приділено потребам формування української загальнонаціональної ідентичності, виходячи з вимог забезпечення національних інтересів України : зміцнення державної і національної єдності, забезпечення міжетнічного миру, суспільної інтеграції представників етнічних спільнот, розвитку унікальних етнічних ідентичностей в контексті цілісної загальноукраїнської ідентичності, ліквідації загрози сепаратизму.

З іншого боку, на початок ХХІ століття серед масивів населення, що мають набір об'єктивних українських ідентитетів, вітчизняні та зарубіжні дослідження фіксують брак відчуття етнічної, мовно-культурної, конфесійної, державно-політичної спільності тощо. Отже, варто всерйоз враховувати роль, що її досі відіграють наслідки жорсткого й цілеспрямованого втручання з боку зовнішніх політичних центрів у етносоціальну та культурну сфери українського суспільства. Разом з тим потребує уваги й те, що навіть із здобуттям державності в Україні досі слабкою лишається внутрішня консолідованість суспільства, нації [3, с. 96-97].

Перервність еволюційного шляху формування української національної ідентичності становить серйозну проблему для України. Два масштабні процеси: з одного боку, стирання, нищення етноісторичної ідентичності, з іншого – пошук та відродження власної ідентичності були і є полюсами, між якими доводилося існувати українській державі й суспільству протягом життя низки поколінь. Можна стверджувати, що балансування між цими полюсами, що, фактично, є змістом боротьби за національне виживання, досі актуальне.

Національна ідентичність спроможна об'єднувати усі елементи етнічної структури українського суспільства, етнічні, культурні, релігійні, ментальні тощо прояви ідентичності, що їх мають різні спільноти. Так, ці спільноти є основою для оформлення загальнонаціональної ідентичності, яка «надбудовується над етнокультурними ідентичностями груп, що творять національну державу» [7, с. 51].

Українська національна ідентичність проходить складний і суперечливий процес становлення. Нині її ознаками є амбівалентність суспільної свідомості, брак консенсусу стосовно базових цінностей, етнопсихологічні та мовно-культурні деформації у свідомості.

Таку ситуацію ускладнюють:

- розриви у загальнодержавному комунікативному просторі внаслідок суперечностей у мовній, ідеологічній сферах;
- брак історичних знань або їх викривлене тлумачення і, як наслідок цього, слабкість ідеологічної основи для формування національної ідентичності;
- деформації національної і громадянської свідомості, соціальної структури суспільства та невизначеність соціальної ідентифікації в умовах ослаблення суспільства та конструйованих його частин [6, с. 121].

Для значної частини українських дослідників очевидно, що оформлення української національної ідентичності варто розуміти як творення загальної національної ідентичності, спільної для всіх громадян. Це цілком узгоджується із громадянською, політичною концепцією держави. Творення такої загальнонаціональної ідентичності зовсім не означає зникнення

етнічних ідентичностей. Стирання окремих етнічних ідентичностей в Україні в результаті асиміляції чи інших соціально-демографічних процесів та дій може порушувати гармонію міжетнічного спілкування та природну поліетнічність. Так, немає жодної необхідності, щоб місцеві росіяни, румуни, болгари, поляки, угорці, татари, євреї, греки тощо почали вважати себе в етнічному плані українцями. Водночас цілісність держави вимагає того, щоб масиви усіх етнічних груп відчували Україну своєю батьківщиною [4, с. 81].

Для значної частини представників різних етносів в Україні природною є синхронізація етнічної ідентичності та національної ідентичності на підставі громадянства, залученості й участі у політичному процесі. Стан взаємодії національної та етнічної ідентичностей обумовлюється тим, чи ці ідентичності взаємодоповнюють чи «конкурують», від чого безпосередньо залежить міра інтегрованості етнічної спільноти у суспільство, націю, державу. Існування відмінностей в ідентифікаціях в єдиному етнонаціональному просторі в межах однієї держави може продукувати два можливих варіанти розвитку : у першому випадку – бути однією з передумов конфлікту (на підставі антогоністичних елементів ідентичностей), у другому – бути підґрунтям взаємодоповнення (коли етнічна мозаїка утворює органічну етнонаціональну цілісність) [5].

Отже, розглянувши основні прояви формування нації, проаналізувавши сучасні почуття української нації, відшукавши прояви сепаратизму, виявити основний склад української політичної нації, дослідивши вплив глобалізації на формування нації, я дослідила основні процеси формування української нації, збереження її ідентичності, збереження цілісності держави та єдності суспільства, збереження самобутності національної ідентичності суспільства загалом, а також самобутності окремих спільнот зокрема. Сьогодні українська нація переживає складний етап у процесі свого формування, але я з упевненістю можу сказати, що незабаром світ побачить нову згуртовану демократичну спільноту із величезним потенціалом до подальшого розвитку.

Література

1. Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз). – К., Вища школа, 1998. – 189 с.
2. Колодій А. Радянська ідентичність та її носії в незалежній Україні //www.politics.lviv.ua/nations/soviet; Белецький М.И., Толпыго А.К. Национально-культурные и идеологические ориентации населения Украины. По данным социологических опросов // Социс. – 1998. – №4. – 278 с.
3. Колодій А. Етно-національні ідентичності і легітимність влади в Україні //www.politics.lviv.ua/nations/legitimacy.
4. Обушний М.І. Етнонаціональна ідентичність в контексті формування української нації. Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук / НАН
5. Ситник П.К., Дербак А.П. Духовні засади та механізми формування національної самосвідомості //www.niurr.gov.ua/ukr/publishing/panorama/
6. Феномен нації: основи життєдіяльності / За ред. Б.Попова. – К.: Тов-во «Знання», 1998. – С.169-170.; Уткін О. Українське прикордоння – фактор взаєморозуміння чи нестабільності? // Віче. – 2001. – №2. – 157 с.
7. Stebelsky I. National Identity of Ukraine // Geography and National Identity / Edited by Hooson D. Oxford: Blackwell Publisher, 1994. – P. 233
8. Гончарук, Т. В. Ментально-філософські засади національного буття, їх детермінуючий вплив на суспільні процеси [Текст] / Т. В. Гончарук // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 44-71